

muzej) u Prištini (1974). — Svoje istraživanje utjecaja bioničkih znanosti na arhitekturu i urbanizam primjenjuje u projektima za pojedinačne građevine: Omladinski dom u Zagrebu (1966); stambena naselja u Zagrebu (1965), Bratislavi (1966), Osijeku (1983) te gradska središta u Tel Avivu (1963, s A. Smecom), Zagrebu (1969), južnom Zagrebu (1971), Osijeku (1983, s B. Mutnjakovićem, B. Kaminski, D. Kišom). U projektima za obiteljsku vilu u Hollywoodu (1964), stambeno naselje »Urbomobil« u Luxembourg (1966), crkvu Sv. Petra u Splitu (1970), lebdeću kuću Terra 2 u Wrocławu (1981), obiteljsku kuću u Reggio Emiliji (1989), stambeno naselje u Milwaukeeju (1990) te paviljon u Veneciji (1991) primjenjuje spoznaje o utjecajima kinetičkih čimbenika na oblikovanje građevina i gradova. — Bavi se scenografijom (E. Kishon, *Sve same varalice*, Zagreb 1964; A. Cesarec, *Careva kraljevina*, Zagreb 1974) i filmskim scenarijima (suautor filmova o Sikstu V, 1993. i V. Kovačiću, 1994, te autor filma o L. Vranjaninu, 1994). — Objavljuje eseje u stručnim časopisima (»Arhitektura«, »Čovjek i prostor«, »Dometi«, »Forum«), knjige iz područja didaktike, teorije i povijesti arhitekture; uredio više zbornika (*Kornelije Budinich*, 1984; *Slavoluk Sergijevaca*, 1989). — Samostalno izlagao u Zagrebu (1969, 1975).

BIBL.: *Umjetnost i arhitektura*, ČIP, 1958, 80—81; *Znate li stanovati*, Zagreb 1964; *Varaski theater*, Zagreb 1968; *Drago Ibler*, Arhitektura, 1976, 158—159; *Pismo magistru Lucijanu Vranjaninu*, Forum, 1979, 6; *Josip Pičman*, ČIP, 1981, 4—5; *Biourbanizam*, Rijeka 1982; *Centri kulture, domovi kulture i društveni domovi u SR Hrvatskoj* (s I. Rogićem), Zagreb 1984; *National and University Library of Kosovo*, Architecture and Urbanism (Tokio), 1987, 2; *Endemska arhitektura*, Osijek 1987; *Tercijarni grad*, Osijek 1988; *Vizov gravitaciji*, Arhitektura i stroiteljstvo Rossii (Moskva), 1990, 6; *Energetska arhitektura Konstantina Melnikova*, ČIP, 1990, 12; *Pismo Jurju Dalmatincu*, Forum, 1991, 11—12; *Ranorenesansni grad*, Zagreb 1991; *Vojvodska palača u Urbinu*, Zagreb 1992; *Sretan grad*, Zagreb 1993.

LIT.: *M. Tafuri*, Razionalismo critiche e nuovo utopismo, Casabella (Milano), 1964, 239. — *Ž. Košćević*, Vizionarski projekti Andrije Mutnjakovića, 15 dana, 1969, 1. — *Ž. Domljan*, Poslijeratna arhitektura u Hrvatskoj, ŽU, 1969, 10. — *A. Pasinović*, Ideja utopija, vizija arhitekta Andrije Mutnjakovića, Arhitektura urbanizam (Beograd), 1970. — *J. S. Lebedev*, Bionika i gorod budućeg, Moskva 1973. — *Ž. Čorak*, Vječni teror neba, ŽU, 1974, 21. — *S. Müller*, TERRA 1, Projekt (Varšava), 1975, 4. — *U. Kultermann*, Zeigenössische Architektur in Osteuropa, Köln 1985. — *E. Položaj*, Biourbanizam Andrii Mutnjakovića, Arhitektura SSSR (Moskva), 1989, 1—2. — *G. Thompson*, Library Buildings, London 1989. — *I. Marović*, Zagrebačka arhitektura osamdesetih godina, Radovi IPU, 1992, 16. — *F. Vukić*, Laurana kao pouka, Slobodna Dalmacija, 13. II. 1993. J. M. M.

MUTVORAN, prapov. gradinsko naselje i utvrđeni srednjovj. grad u J Istri. Fortifikacijskoj arhitekturi pripadaju zidine (na mjestima izravno na prapov. kiklopskim zidinama) s porušenom kulom i glavnim ulazom, koji ima troja vrata. Na području današnjega groblja nađeni su fragmenti ranoromaničke skulpture i ranosrednjovj. grobovi. Župna crkva Sv. Marije Magdalene u središtu naselja romanička je građevina (druga pol. XIII. st.) dvoranskoga tipa s tri pravokutne upisane apside na sjv. strani, presvođene bačvastim svodovima. Zvonik je smješten uz crkvu. Ispred naknadno zazidana ulaza u zap. apsidu postavljena je skulpturalno ukrašena kamena gotička kustodija, izvorno polikromirana, iz 1431; pročelje crkve je renesansno. U mjestu se nalazi više kuća s renesansnim pročeljima i arhit. detaljima.

LIT.: *G. Caprin*, L'Istria nobilissima, II, Trst 1907, str. 25—26. — *B. Schiavuzzi*, Attraverso l'agro colonico di Pola, Atti e memorie SIASP, 1908, 24, str. 110—111. — *Isti*, Momorano, ibid., 1914, 1. — *B. Marušić*, Istarska grupa spomenika sakralne arhitekture s upisanom apsidom, Histria archaeologica, 1974, 1—2, str. 35—37. — *V. Ekl*, Gotičko kiparstvo u Istri, Zagreb 1982. Br. Ma. i R.

MUZEJ HRVATSKIH ARHEOLOŠKIH SPOMENIKA (Split). Otvoren 24. VIII. 1893. u Kninu kao *Prvi muzej hrvatskih spomenika*, koji MUZEJ HRVATSKIH ARHEOLOŠKIH SPOMENIKA U SPLITU

je bio formiran od arheol. građe iz kninske okolice. Više puta je mijenjao naziv (*Muzej hrvatskih spomenika*, *Muzej starina*, *Muzej hrvatskih starina*; današnji naziv od 1955). Utemeljitelj i dugogodišnji predsjednik Muzeja bio je L. Marun. God. 1933—42. i 1946—77. Muzej je vodio S. Gunjača koji je u II. svj. r. sačuvao muzejske predmete i dao ih ilegalno prenijeti u Sinj. Muzej je 1947. smješten u Klis, a 1948. u Split. Današnja zgrada Muzeja (projekt M. Kauzlarića) sagrađena je 1976, otvorena 25. VII. 1978. Muzejski fundus ima jedinstvenu vrijednost i značenje za hrv. povijest i kulturu; obuhvaća bogatu spomeničku građu iz VII—XV. st. nađenu u S i srednjoj Dalmaciji: kamene spomenike s pleternim i figuralnim ukrasom, ostacima natpisa i imenima hrv. narodnih vladara (krstionica kneza Višeslava, oko 800; sarkofag kraljice Jelene, X. st.; ciboriji, dijelovi oltarnih pregrada i dr.), potom oružje, ostruge, nakit (naušnice), novac, kućni pribor te nekoliko stećaka iz XII—XIV. st. Muzej od 1894. izdaje časopis »Starohrvatska prosvjeta«.

LIT.: *S. Gunjača*, Kratak osvrt na prilike i rad muzeja u Kninu, SHP, 1949, 1. — Muzej hrvatskih arheoloških spomenika, Split—Vodič, Split 1979. — *M. Kruhek*, Muzej starohrvatskih arheoloških spomenika u Splitu, Vijesti MK, 1981, 4. M. Kru.

MUZEJI I GALERIJE. Umjetnički su se predmeti u srednjem vijeku čuvali u riznicama crkava (osobito stolnih crkava u Zagrebu, Splitu, Zadru, Dubrovniku), budući da se još nije znalo za muzeje. U doba renesanse humanisti D. Papalić i M. Marulić uveli su 1510. u Splitu lapidarij ant. spomenika iz Solina (Salone). Knezovi Zrinski imali su u XVII. st. u svojim dvorcima Novoj Kraljevici i Čakovcu mramorne kipove, slike, sagove, vrijednu knjižnicu i oružarnicu. Zagrebački biskup Aleksandar Mikulić (1688—94) kupio je za Zagrebačku biskupiju zbirku grafike i crteža od slov. skupljača J. W. Valvasora (uz visoku cijenu od 3000 forinti). Pisac i tiskar P. Ritter Vitezović držao je 1694—1706. na Markovu trgu u Zagrebu »museaum« ali nije poznato da li je osim knjiga bila izložena kakva muzejska zbirka. Polihistor I. Aletin (1670—1743) u Dubrovniku skupio je prirodoslovnu i numizmatičku zbirku te osnovao vlastiti muzej. Nadbiskup Pacific Bizza otvorio je 1750. u Splitu prvi javni muzej (*Museum Spalatinum archiepiscopale*) s gradom iz Solina. Liječnik Antun Danielli Tomasoni osnovao je 1770. u Zadru svoj muzej raznovrsnih starina i prirodnih rariteta, a sličan je privatni muzej imao i polihistor I. L. Garagnin (1764—1841) u Trogiru. Sve veće zanimanje za klasične starine dovelo je do utemeljenja nekoliko lapidarija po Istri (Pula 1802, Vodnjan, Buzet, Labin, Osor), Arheološkoga muzeja u Splitu 1820 (za koji je sagrađena 1821. prva muzejska zgrada u Hrvatskoj), Arheološkoga muzeja u Zadru 1830, arheol. zbirke i lapidarija u franjevačkome samostanu u Sinju (1860).

Snažniji razvitak muzeja u nas počinje hrv. narodnim preporodom. Na prijedlog Lj. Gaja osn. je 1836. Narodni muzej u Zagrebu koji je darovima domoljuba otvoren za javnost 1846. Slijede Domorodni (danas Dubrovački) muzej u Dubrovniku 1872, Gradski muzej (Muzej Slavonije) u Osijeku 1877, Gradski muzej u Poreču 1884, Gradski muzej (danas Pomorski i povijesni muzej Hrvatskog primorja) u Rijeci 1889.

U drugoj pol. prošloga st. utemeljuju se specijalizirani muzeji: u Zagrebu nastojanjem I. Kršnjavoga i Društva umjetnosti *Muzej za umjetnost i obrt* 1880, a donacijom đakovačkoga biskupa J. J. Strossmayera Hrvatskoj (tada Jugoslavenskoj) akademiji znanosti i umjetnosti *Strossmayerova galerija starih majstora* 1884. U Kninu je L. Marun 1893. otvorio *Prvi muzej hrvatskih spomenika* (danas *Muzej hrvatskih arheoloških spomenika* u Splitu). Nakon više preustroja zagrebačkoga Narodnoga muzeja, od nekadašnjih njegovih odjela nastali su *Hrvatski prirodoslovni muzej*, *Arheološki muzej* i *Hrvatski povijesni muzej*. U Zagrebu je Hrvatski pedagoško-književni zbor osnovao 1901. *Hrvatski školski muzej*, a Hrvatsko društvo umjetnosti 1902. *Modernu galeriju* (djela hrv. likovne umjetnosti XIX. i XX. st.). God. 1902. osn. je *Gradski muzej* (od 1949. *Arheološki muzej Istre*) u Puli, 1907. Muzej grada Zagreba, 1910. *Pokrajinski muzej za narodni obrt i umjetnost* (danas *Etnografski muzej*) u Splitu i *Creski muzej* u Cresu.

Između dvaju svj. r. na poticaje pojedinaca i raznih društava osnivaju se *Etnografski muzej* u Zagrebu 1919, *Prirodoslovni muzej* u Splitu 1924, *Muzej Požeške kotline* u Požegi 1924, *Muzej grada Šibenika* 1925, *Gradski muzej* u Varaždinu 1925, *Prirodoslovni muzej* 1924, *Pomorski muzej* 1925. i *Galerija umjetnina* 1931. u Splitu, *Muzej Brodskog Posavlja* u Slavonskome Brodu 1934, *Zavičajni muzej* u Varaždinskim Toplicama

